

1824. május 1. – 1824 augusztus 1. – Kerekes Mihály borossebesi lelkész részletes feljegyzései szolgálati helyének elfoglalásakor talált hiányosságokról, az egyházközség történetéről, az ingó és ingatlan vagyon, levelek összeírása, családfók név szerinti felsorolása

[p. 1.] Jegyzés

Noha ezen protocollum még 1806-dik esztendőben készült, és noha a vala a tziel, hogy ebben az kezdett módon az ecclesianak mindennemű perceptumai és erogatumai béirattassanak, de mégis, amint láthatni, ide egyéb nem improtocoláltatott, hanem tsak a fenn megírt malomból való jövedelmekből három positiokban, ú[gy]m[int] 759, 160 és 350 rft. 1812-dikben.

Ekkor a malom (mely az ecclesiák fundálásától fogva mindig a két templomoké, ú[gy]m[int] a r[e]f[ormá]tus és olá templomoké volt) elvétellett via facti, potentiose a m[é]l[tósá]g[o]s földesúr által, és ma már ezen hasznos fundussok a két ecclesiának a más birongolása[?] alatt vagyon, nintsen már abból semmi jövedelmek a két templomoknak. Eképpen: cessantibus causis, cessabitur effectus, nem lévén, mit írni bé, nem is írhattanak semmit.

A perselyből való jövedelmeknek jobb rendbe való irogatására más protocollumat adott a v[enerabilis] tractus, oly szoross parantsolással, hogy minden perselybéli jövedelmet oda irattassanak, ezen az okon a perselybéli jövedelmek is ide nem íródhattak. Igaz, hogy egyéb jövedelmeit az ecclesianak (ha lettek volna) ide bé írhatták volna, be is kellett volna írni azokat jó renddel, de miért nem írtak légyen bé ide azokból is valamit antecessor paptársaim, én azt nem tudhatom.

A d[omesticus] curatoroknak mindenféle számadásaikat is bé kell vala írni egymásután, de mint látom, nem íródott bé, és ezen utolsó pontban mekkorát hibáztanak a fenn megírt időtől következett b[oros]sebesi refo[r]matus sz[ent] ecclesia emeritus papjai, megítélheti az olvasó. Mely szerént a lefolyt időkről való felelet terhe a meg nem írás hibájában maradjon őrajtok, melyeket noha kipótolni igyekeztem, de nem lehetett, nem lévén semmi documentumok reá.

Én azért, hogy ezután jó rend tartassék meg ezen ecclesiaba, mind eddig ezen tisztán állott protocollumban, hivatalos és szoross kötelességem szerént béírok minden béirandókat, t[udni]i[l]ik a curatorok változását, azoknak mindenféle számadásokat, a változó ecclesiai dolgokat, papoknak és rectoroknak neveiket, amint idejőnek, vagy elmennek, építményeket, hallgatók neveiket, visitatiokon ecclesia végezéseket, sat[öb]bi]. A currensok pedig más protocollumban irattatnak, úgyszintén a születtek és kereszteltettek, házasulók, megholtak sat[öb]bi] ismét más matriculaban improtocoláltatnak.

Sig[nat] BorosSebess 1-a Maji 1824, Kerekes Mihály b[oros]sebesi [prédikátor].

[p. 2.] 1824-dik esztendőben május 1-ső napján jöttem a b[oros]sebesi ecclesiaba papnak F[első]Tótról. Kerekes Mihály m[anu] p[ro]pria]. Ugyan azon időbe jött a b[oros]sebesi ecclesiaba rectornak Hamza István Tárkányból. Ugyan azon időben d[omesticus] curatora vala az ecclesianak Farkuly Mihály, egyházfia id[ős] Kultsár Péter. Az egész ecclesiat idő szerént szorgalmasan megvizsgálni és mindeneket megismerni kívánván, ezen alább megírt fogyatkozásokat találtam:

a, Nem vala az eccl[esi]a ládájába több pénz négy rft. és 4 xr.

b, Az eccl[esi]ának némelyeknél veszendő adósságai vagynak. Senki nem jár annak felszedésében.

c, Ezelőtt néhány hitesegett és félidőben is kitétetett curatoroknak semmi számadásaikat nem találtam.

d, Voltak még olyan curatorok is, akik hit nélkül szolgáltak.

e, A b[oros]sebesi papi conventiot a nyughatatlanság már ötször változtatta az 1806-dik esztendőől fogva, melyről contractus áll az ecclesiai levelek közt, sub lit[eris] H, t[udni]i[llik] azelőtt valamint más ecclesiak is, úgy a b[oros]sebesi ecclesiai pénzben is, de leginkább naturalekban fizette papját és rectorát a mindenütt mostan is meglévő jó rend szerént, de ekkor, ú[gy]m[int] 1806-ban contractualiter arra kötelezte magát a fenn írt ecclesia, hogy azután a papot csak készpénzzel fizesse, megállítván azt és helyben is hagyattatván az akkori itt volt t[iszteletes] t[udós] deputatio által, hogy légyen állandúul a papnak 330 ~ háromszázharmitz v[onás]forintya és egy sessio földje, melyet maga műveljen – a stolarekban nem elegendvén. Ezen papi conventio az 1817-ik esztendei nagy éhségben fellebb emeltetvén, lett a papi fizetés 400 ~ négyszáz vft., mely mindezen 1824-dik esztendeig megállott. Mostan pedig ú[gy]m[int] a n[agy]szalontai gyűlésre újjólag megtsonkítva küldötte ezen eccl[esi]a a papi conventiot, újj papot is kérvén, melyet el nem fogadott a v[enerabilis] tractus. De azonba engemet oly conditioval rendeltek, s magam is úgy jöttem, hogy minél előbb tractualis deputatio fog jönni, ú[gy]m[int] m[é]l[tósá]g[o]s császári kir[ályi] kamerarius és coadjutor curator Tisza László úr és nagytiszteletű tudós Bor István esperest úr magok személyesen ki fognak jönni ide B[oros]Sebesbe az itten fennforgó difficultasoknak eligazítására.

f, Régi rossz szokása szerént ezen ecclesianak a d[omesticus] curator mellett ugyan 2 ~ két segítettök, úgynevezett bérszedők, akik azért, hogy a papi és rectori bért bégyűjtik, se papnak, se rectornak semmit sem fizetnek, még a curator sem. De azomba ami még nagyobb hiba: nintsen, nem is volt rég olta ezen ecclesianak semmi presbyterium is, melyről annyira megfejtkezett ezen régen fennálló, de fájdalom, már nagyon elkortsosodott reformatata eccl[esi]a, hogy ha én említettem a presbytereket, tsudálták azt a nevet, és nem tudták, mit téssen. De amikor a deputatio ismét parantsol ennek helyreállításáról, hiba! Azé a hiba, aki ezt elhallgatta.

g, A regulatiokor elvette a m[é]l[tósá]g[o]s uraság a parochialis helyet és házat a maga szükségére via facti, igérvén, hogy mást ad és újjat tsináltat még 1816-dikban, de azolta is nintsen állandó és alkalmas parochiaja a sebesi ecclesianak mind e mái napig. Ezt a rossz és köves helyet ugyan ideadták, de az újj ház építéséről minden elfelejtkezett azolta, mindeddig a rectori ház vala a papi szállás, mely régisége és gyengesége miatt már annyira elsorvad, hogy lakhatatlan. Nintsen jó kerítés, nintsen egy jó oszlopember, aki mozdítna valamit mellettem.

h, Az ujjanon készülő félben régolta álló ecclesiai rectori házat ezen esztendőb[en] nagy igyekezettel egészen és tökéletesen elkészítették sok sürgetésemre.

i, A templom szép, újj, épült 1807-ben a fenn megírt malom jövedelmiből.

k, Három harangjai vagynak az eccl[esi]ának igen jók. Az órát tsinálták 700 rftért 1813-dikban.

l, [...] az újjonnan építő parochialis ház felépítésére minden jó intézeteket [p. 3.] megtettem. Reméllem, hogy jövő esztendőben felépül, ha Isten segít, akkor osztán én is örömmel béírom annak építését ide.

m, Gyűlést az eccl[esi]a nem a papi háznál tartotta eddig, ez is hiba, ezt a hibát én helyrehoztam, és ma már minden ecclesiai gyűlések a parochiába tartatnak.

n, A megtsonkított papi fizetésnek, ú[gy]m[int] 250 rft-nak négy angariakban való beadásában későn és igen nehezen mozognak az előljárók.

o, Az udvari refor[matus] tiszték és vidéki hallgatók semmit sem szoktak fizetni itt eddig a papnak, most pedig min[d]ezeket a fizetés alá húztam, a v[enerabilis] tractus sententiaja mellett.

o, A szántó és kaszálló papi földek rosszak és irtatlanok.

q, Minden jó munkáimban nem segítségem, hanem inkább akadályomra esmérvén Farkuj Mihály curatoromat, 12 heti papságom után ötlet curatori hűségtelensége miatt hivatalából kitétettem, és helyébe id[ős] Patkó Mihályt a templomba a magam által készített jur[amenti] formula szerint feleskettem.

r, Olyan hallgatóimra is találtam, akik magyarok lévén, magyarul nem, és csak oláhul tudtak beszélni.

s, A templomat igen kevesen gyakorolják, és a lány melegség foglalta el őket.

t, Az iskolát sem igen gyakorolják a gyermekek, én a szüléket a felsőbbi rendelkezések szerint reászorítám, hogy már most csak inkább találhatik gyermekek az iskolában, azomba mindnyájan a rector bért megadják.

u, Állandó papok nem igen voltak ezen eccl[esi]ában, rész szerént a kevés subsistentia, de leginkább a hallgatóknak vad és kegyetlenségek miatt, akik még a templomból is prédicállása közben kivonták a papot a templomból, és templomaikat bezárván, felrúgták a cultust, amint ez megtörtént tisz[teletes] Víg János nevű antecessorom 1818-ban, de most sokat szelídültek.

x, Ezen ecclesia a boldog reformatio kezdetekor mindjárt reformálódott 1547-ben, a mohácsi veszedelem után Erdélyhez szakadt és bírta B[oros]Sebest az erdélyi fejedelem. Azután a törökök által nagyon elpusztulván a helység, zálagban adta B[oros]Sebest több más helységekkel Lugosi nevű vitéz kapitánynak, amint a régi levelek mutatják. Végre a török kiverettétvén Leopold[us] császár idejében az országból, B[oros]Sebest maradt a Kir[ályi] Kamara számára egész 1814-dig esztendeig. Ekkor, ú[gy]m[int] 1814-ben donálta B[oros]Sebest más közel lévő több helységekkel együtt a felséges Ferentz császár m[é]l[tósá]g[o]s gróf rottenfelsi Königszeg familianak cserében, ki is bírja már BorosSebest jure majoratu örökösen. A mostani földesúrnak neve m[é]l[tósá]g[o]s gróf Königszeg Nepom[uki] János, ki is amit egyik kezével elvett ezen ecclesiatól, azt ígéré nékem, hogy a más kezével egyebeket és jobbakat fog adni helyébe. Hiszem, mikor látom, amit ad, bizony örömmel emlékezetre [me]gírom.

y, Mind a templomot, mind a harangokat amidőn a szegény reformatus község a maga erején építette, a m[é]l[tósá]g[o]s gróf csak egy garassal is nem segítette, sőt már most erőhatalommal azt parantsolja, és arra kényszerítette is az ecclesianak ezen nyomorult szegény népeit, hogy a grófnak ceremoniaijja szerént minden nap délbe a mi harangjainkkal 12 órakor pápista módon harangoztat. Ez a mi vallásunk ellen van, én ezt nem aproálom, félő, hogy ezáltal valaki templomunkba kötődvén, még via facti nehogy ezt is elvégye, mely abusust feljelentek az ecclesiai és tractus dolgaiban lévő főbb rendek[ne]k.

z, Az egy perselybéli igen tsekély jövedelmen kívül semmi más jövedelme nints az eccl[esi]ának.

j, A tornyunkban lévő óra tsinálására adott a m[é]l[tósá]g[o]s földesúr is 200 rft-t, de a maga hasznára leginkább.

v, Mindezeket a tapasztalás és köztudás szerint bona fide megírtam a maradék javára.

Sig[nat] BorosSebest 1-a August[us] 1824., Kerekes Mihály prédikátor m[anu] p[ropria].

[p. 4.] A borossebessi reformatus gazdák nevi 1824-dik esztendőben:

Czirják János uradalmi számadó, Loga Mihály ispány, Lázár József ispány, Szegedi József ispány, Simon János, Lengyel Ferentz, Patkó János öreg, Veress Mihály, id. Andrádi István, if. Andrádi István, id. Imreh János, if. Imreh Jánosné, Kováts József, Dobolyi János, Dobai Mihály, Veress János, Bódi György, Dobai Ferentz, Lengyel János, id. Szabó János, if. Szabó János, Mozgó János, Molnár György, Kiss István, Kultsár Péter öreg, Kultsár Péter ifjú, Kultsár István, öreg Lukáts János, Szabó György, Hunyadi Mihály, Székely Antalné, Summár János, Bálint János, Deu Mihály, Katona György, Kováts János, Horvát Péter, Isó József, Farkuly Mihály, id. Patkó Mihály, Patkó György, Molnár István, Molnár András, Imreh József, if. Lukáts János, öreg Bálint Péter, ifjú Bálint Péter, Veress János, öreg Szabó János, Mészár György, [...]mmár Patkó István, Bódi Györgyné, Molnár Péter kovács, Patkó György, Patkó Ferentz, öreg Patkó István, Szijjártó Mihályné, Tönkö Péter, Székely János, [...], Szabó Mihály, Szabó Ferentz, Molnár György, if. Patkó Mihály, Szabó János, Rostás Péterné, Rostás Péter,

Farkuly Jánosné, if. Molnár Péter, Rostás Mihály, Bodi János, Bodi Mihály, Bodi István, Gáll Sándorné, Lengyel János, Lengyel István, Rostás Ferentz, Molnár Mihály, Vadas András, if. Patkó János, Kutasi Mihály, Seres Juliánna assz[ony], Munkátsi Ersébeth, Simon Mihályné, Kiss György, Szabó Ferentz, Máté Joseff, [...] Pál, Bodi Péter, [...] János, Pintérené, Sándor Ferentz, [...] – nro. 89.

1-a Maj[ii] 1824., írta Kerekes Mihály pap.

N[ota] b[ene]: A következők irattassanak bé ide renddel:
Szabó Ferentz, Bodi Péter, Sánta István Újvároson, Pataki János

[p. 5.] A borossebessi reformata sz[ent] ecclesiában idő szerént szolgált tiszteletes t[udós] papoknak nevei

N[ota] b[ene]: Nem lévén semmi írás, vagy datum rea, hogy a régibb időben élt b[oros]sebessi reformatus predicatoroknak és rectoroknak neveiket kitudhattam volna, ezen az okon azokat ide bé sem is írhattam. Kezdem hát azt béírni tsak a mostani élő emberek emlékezetitől fogva.

N[ota] b[ene]: Mindenkor nagy hibának tartatik, ha az predicatorok és rectorok nem írják meg azon ecclesiai dolgokat és historiákat, melyek a magok idejek alatt történtek, írjanak meg hát a következő prédikátorok is mindeneket, a maradék örömmel vészi azokat.¹

[p. 6.] Írta Kerekes Mihály predicator mp. 1824. 11-a Maji

A borossebessi reform[ata] szent ecclesia minden külső és belső vagyonyjai közönségesen

1-o. Vagyon egy szép kőtemplom és kőtorony, az ecclesia költségén épült 1807.

a, Vagyon a toronyban 3 ~ három jó harangok, régiek.

b, Fertályos óra.

c, Vagyon a templomba mindenféle megkívántató eszköz, jó újj karosszékek és 15 szál fenyődeszkák.

d, Egy kerek asztal.

e, Ezen egy zöld posztóból való szőnyeg.

f, Egy keresztelő báldog pohár és báldog tál.

g, Egy záros kis láda vagy persely, 2 bádog tángyérok.

h, A cantornak nagy újj énekes könyv. Jó pulpitus.

i, A papnak ismét más énekeskönyv.

2-o. Vagyon egy parochialis fundus is, ezen egy régi rossz épület, már tovább lakhatatlan házzal.

a, Kertben 40 gyümölcsfák

b, A házban vagyon egy újj karos hosszú szék.

c, Két egyes székek, fejérek.

d, Egy újj fenyő asztal.

e, Más ótska asztal.

f, Egy ótska fenyő nyoszolya.

g, Egy könyves téka.

h, Ruha fogas egy. Egy lajtorja.

i, Sertésól, fedele nélkül.

¹ Utólag az egész oldalt áthúzták.

k, Egy láda jó zárral.

3-o. Az ecclesia ládájában vagynak:

- a, Egy matricula.
- b, Egy protocollum a felsőbbi rendeletekről.
- c, Egy más protocollum ecclesiai dolgokról.
- d, Más protocollum az alamizsnákról.
- e, Más régi protoc[ollum] a curatorok jegyzéseiről.
- f, Egy petsétnyomó, 1680-ban készült.
- g, Patko Mihály volt curatornak számadó laistroma.
- h, Patko Györgynek ugyanarról.
- i, A malomról és kortsomákról való levél.
- k, A gyulai órással való contractus.
- l, Az aradi kőmívessel való contract[us].
- m, A torony gombjában lévő levél párban.
- n, Némely jóltévő adakozók[na]k neveik.
- o, Némely oláhok nevei, kik követ hordottak.
- p, A malomról való esketés párba. 1823-ban.
- q, Papi conventio contractus formába kötve állandóul.
- r, Tractualis deputatio rendeletei 1806-ban, ut patet.
- s, 100 ft-ről szolló contract[us], megfizetve.
- t, 30 rft aránt való instantia.
- u, Esperesi rendelés a papi fizetésekről.
- v, Három quietantiak.
- z, Válaszos instantia a papi ház fundussa aránt.
- ?, Patko Mihály curator[ságáról] szolló 4 írás.

4-o. Az úrasztalához való készületek

- a, Két bádóg kannák.
- b, Két bádóg tángyérok.
- c, Két óntángyér.
- d, Egy pohár sacramentalis raritas. Strutztozás. Helyesebb nevezettel kókus dió.
- e, Egy fejer sima abrosz, közepin tövis van.
- f, Egy sáhos abrosz.
- g, Egy paraszt abrosz vesszősen szöve.
- h, Egy paraszti abrosz kék fejtővel.
- i, Egy újj, rojtos, kotzkás, vörös selyem keszkenő.
- k, Egy zöld selyem viseltes keszkenő.
- l, Egy veress virágú viseltes selyem keszkenő.
- m, Egy fejer virágú veress selyem keszkenő.
- n, Egy tubák szín selyem kendő.
- o, Egy potyolat virágos keszkenő, több 100 eszt[endősnél].
- p, Egy muselin keszkenő veress virágokkal.
- r, Két igen rongyos keszkenő.
- s, Kenyeret metelő két nagy kések. Egy [tül?] fehér varrott és egy úrasztalára való kés, egy igen k[...].
- t, Egy vágó deszka a kenyér alá.

5-o. Rectori ház újj jó móddal készítve, melyben vagyon:

- a, A classisban egy hosszú asztal a gyerekeknek.

- b, Székek 6 darabban, jó hosszak.
- c, Két fekete táblák, ákossal együtt.
- d, Egy bikfa nyoszolya.
- e, Egy fenyőfa karszék.
- f, Egy lajtorja.
- g, Egy újj asztal.
- h, Egy marhaól földbe verve.
- i, Egy ivó dézsa és fél véka.

6-o. A predicatornak egy egész sessio földje.

b, Rectornak a földért a város fizet 46 ~ negyvenhat rft-okat, mikor földje leszen, akkor ezt a pénzt nem fogja kapni egyezés szerint.

A várostól nem a földért adatik a 45 ft, ezt a t[ekintetes] v[ár]megye az adóból fizetteti a néppel, kevés lévén a tanítói fizetés. Instantiam által nyertem a gróff ön[agy]ságától egy kenderföldet, mely állandóul a sebessi ref[ormatus] papé, melyről való resolutio áll az eccl[esi]a levelei közt. Kerekes m[anu] p[ropria].

Az ecclesia levelei közé tartoznak:

- a, Egy válaszos más instantia a papi házról.
- b, Más válaszos inst[antia] materialek adása aránt, [...] oda való consignatiokkal, hogy mitsoda materialek[...].
- c, Más instantia a papi kenderföld aránt 18[...].
- d, Planum.
- e, Melioratiok consignatiojja 1825.
- f, Papi és rectori kerítések felosztásáról való levél.
- g, Öreg Imreh Jánosról nota carahteristica.
- h, Víg Ján[os] pap jegyzésén, fél arcus papíroson [...] jegy alatt
- i, A m[é]l[tóság]g[o]s grófftól a harang[...] adott immunitas a déli harangozásért.